

JÁVORSZKY BÉLA

Labboluobbal

Nem ez volt az első utazásom, de sok tekintetben biztosan ez volt a legizgalmasabb.

Lappföldre utaztam, Európa tetejére, abba a Tromsótól Vardöig, Rovaniemitől Hammerfestig nyújtózó szeles és tágas régióba, amely magába foglalja három észak-európai országot: Finnország, Svédország és Norvégia sarkkörön túli területeinek nagyobbik hányadát. Skandináviai bolyongásaimnak köszönhetően Európáról alkotott képem addigra alighanem túlságosan eszményire sikerült. Mióta 1963-ban először beléptem Észak kapuján, csodáltam Észak-Európa külső és belső harmóniáját: a színek valóságát, az ég kékjét és a felhők kontúroiban gazdag fehérségét, amihez hasonló idehaza utoljára gyerekkoromban láttam. Lenyűgözött a víz üdesége és áttetszősége, a táj rendezettsége, mely nem csupán a harsogóan zöld erdőkre és a dombok hója alatt megbúvó, sárgára festett tanyákra állt, nemcsak a tökéletesen tiszta, tükörsima úthálózatra, hanem a városi környezetre is. Helsinkiben akkoriban nem volt még olyan szemetes, mint amilyen ma, uniós korában, akkor ragyogott még a helsinkiben a házak ablakán kikönyökölt a csend, s esténként hófehér sárlatok rajzoltak kottajeleket a Déli kikötő fölé boruló, csodálatosan mélykék égre. De nemcsak a táj, hanem az épített kultúra jelentett számomra addig soha nem látott rendet, hanem a társadalom is, amely egyszerre volt lüktetően modern és ódivatúan konzervatív, szinte fölfoghatatlanul korszerűbb, mint a hatvanas-hetvenes évek kelet-európai világa, ugyanakkor visszahatózó és távolságtartó is a nyugat-európai nagyvárosok zajos romlottságához képest. Tetszett a szó hitele, tet-

szett, hogy becsülete van, s hinni lehet minden kimondott szónak, meglepett, hogy egy hivatalban elég bemutatkoznom, és elhiszik rólam, hogy én – én vagyok, nem kell minduntalan hivatalos igazolványokkal tanúsítanom személyazonosságomat. Finnországban – és ez nem csupán nálunk volt akkor elképzelhetetlen, hanem Európa tőlünk délre vagy nyugatabbra eső, fejlettebb tájain is – már abban az időben lehetett telefonon bankügyleteket bonyolítani. Óriási élmények voltak ezek annak, aki Keletről érkezett. És persze a táj szépségénél és a társadalom működőképességénél is jobban tetszett az emberi jogok tisztelete, a kisebbségi lét rendezettség-

ge, az a finnországi kétnyelvűség, amelynek mindmáig csodájára jár a világ.

Akkor, 1988 tavaszán elvetődtem azonban egy kis norvégiai lapp faluba, Labboluobbalba, mely nagyjából félúton fekszik Kautokeino és Karasjok között. És mert vasárnap volt, betértem a modern, az 1960-as vagy 70-es években épült templomba, amely előtt maroknyi színes népviseletes lapp zsinatolt. Nem voltak sokan, emlékezetem szerint egy tucat nő meg egyetlen szemzömök férfi toporgott a fehér templomfal előtt, várva a lelkészt meg a kántort, akik kisvártatva meg is érkeztek. Beültünk a világos padokba, és megkezdődött az istentisztelet. A szertartás szövegét a fiatal lelkész lappul olvasta, ám amikor a prédikációhoz ért – nyilván, mert nem beszélt elég jól a nyelvet –, norvégra váltott, s attól fogva a hirtelen melléje perdült, unott hangú kántor tolmácsolta a szavait. A fiatal és lelkes pap jó formában volt aznap, újra meg újra nekirugaszkodott, hogy fennkölt és szárnyas szavakkal biztassa jobb erkölcsre, nemesebb gondolkodásra híveit, szavai azonban bukácsolva, törött szárnyú madárként hullottak vissza a templomköre. Számomra pedig újból világossá és kézzel foghatóvá vált egy amúgy jól ismert tény: az anyanyelven való megszólalás pótolhatatlansága. És az, hogy egy, a többségi kultúra szorításában élő kisközösség és kisebbségi nyelv megmaradását valójában sem törvény, sem szabály, sem jó szándék nem képes biztosítani.

Engem ott, Labboluobbalban fogott el először az a lúdbőröztető érzés, amit azóta is érzek, valahányszor egy-egy széthulló kisértől, megroppant gerincű kultúráról, végóráit élő nyelvről olvasok. ■